

4. Стрельніков В. Ю. Професійний розвиток майбутнього фахівця як складник його соціальної діяльності у контексті сучасної соціокультурної ситуації / В. Ю. Стрельніков // Соціально-педагогічна діяльність в умовах трансформації суспільства: теоретичні та прикладні проблеми : монографія / С. П. Архипова, Т. М. Десятов, І. І. Кругляк та ін. ; за заг. ред. С. П. Архипової. – Черкаси: Вид. ФОП Гордієнко Є. І., 2014. – 234 с. – С. 19-46.
5. Стрельніков Віктор. Розвиток проєктувальної майстерності викладача як складової його професійної культури / Віктор Стрельніков // Молодь і ринок. – 2009. – № 2 (49). – С. 20-24.
6. Стрельніков В. Ю. Теоретико-методологічні основи формування духовної культури майбутнього вчителя / В. Ю. Стрельніков // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки» : зб. наук. пр. – Вип. 2. – Бердянськ : БДПУ, 2016. – 270 с. – С. 38-43.
7. Сухомлинський В. Вибрані твори : в 5-ти т. – Т. 5. Статті / В. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1977. – 639 с.
8. Сухомлинський В. О. Павлиська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: У 5 т. – К.: Рад. шк., 1976. – Т. 4. – С.7-390.
9. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв.: в 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.3. – С.5-279.

Юрій Войник

ЗАСТОСУВАННЯ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО ПРОЄКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Одним із перших у вітчизняній педагогіці актуальність проблеми проєктування навчального процесу вивчав В. О. Сухомлинський. У результаті своєї новаторської педагогічної діяльності дослідник створив цілісну концепцію, що презентує ідею проєктування особистості як суб'єкта навчально-виховного процесу.

За В. О. Сухомлинським, пізнавальна діяльність є однією з пріоритетних і визначається особливістю дитячого сприйняття світу та перетворення його на знання. У праці «Павлиська середня школа» зазначається: «Навчити дитину активно бачити світ, керуватися в праці переконаннями – одна з головних передумов того, щоб знання виховували» [8, с. 211]. Виховували саме індивідуальну особистість, ерудовану та пристосовану до соціалізації на кожному етапі життя.

Педагог переконаний, що активний процес отримання учнями інформації під час навчальних проєктів сприяє усвідомленому розумінню навчального матеріалу та перетворенню ситуативних досягнень в умовиводи та практичні навички: «дослідницький характер розумової праці важливий тільки там, де учні мають справу з наочними сторонами предметів та явищ...для процесу мислення учні залучають весь наявний в них запас узагальнюючих думок (висновків, законів, формул тощо) про предмети і явища» [8, с. 210]. Таким чином, учень самомотивується до пошуку інформації та знань, формується так званий «науковий світогляд дитини»: «знання лише тоді стають фактором формування наукового світогляду, коли процес навчання є частиною багатогранного інтелектуального життя вихованця, коли починається «гра» його інтелектуальних та вольових сил, коли навчання відкриває йому вікно у світ і в цьому світі відкривається багато цікавого, захоплюючого...» [3, с. 213].

Спробуємо окреслити на основі ідей Василя Сухомлинського про проєктування навчального процесу, наукові основи розв'язання проблеми проєктування навчального процесу підготовки майбутнього фахівця засобами інноваційних технологій.

Від майбутніх фахівців суспільство вимагає нових професійних якостей, що ґрунтуються на поєднанні творчого, інноваційного та інтелектуально-інформаційного компонентів діяльності. Тому якісна підготовка майбутніх фахівців потребує нових підходів до питань удосконалення навчального процесу їх підготовки, оновлення змісту навчальних дисциплін та впровадження інноваційних технологій їх вивчення, формування професійної компетентності в умовах інформатизації освіти.

З огляду на сучасні тенденції розвитку вищої школи та результати пілотажного дослідження, актуальним залишається обґрунтування дидактичних засад проєктування навчального процесу майбутніх фахівців в контексті інформатизації освіти, а також проведення роботи зі створення інформаційно-методичного забезпечення для проєктування навчального процесу засобами

інноваційних технологій у Державному навчальному закладі «Гадяцьке вище професійне аграрне училище».

Аналіз останніх джерел і публікацій дав змогу встановити, що питання підготовки майбутніх фахівців різнобічно досліджувалися вітчизняними вченими. У сучасній педагогічній науці розроблені науково-теоретичні та прикладні основи інноваційного навчання. На значенні педагогічного проектування у навчальному процесі та навчальній діяльності зосереджує увагу широке коло науковців (В. Безрукова, Л. Богославець, І. Волков, М. Григор'ян, В. Докучаєва, О. Заір-Бек, О. Киричук, О. Коберник, Л. Лебедик [1-3], А. Лігоцький, О. Ломакіна, Ю. Машбиць, В. Монахов, Г. Монахова, О. Прикот, В. Стрельников [4-7], В. Сухомлинський [8-9] та ін.).

У працях В. Бикова, О. Волинко, А. Гуржія, М. Жалдака, Ю. Жука, В. Кременя, Л. Лебедик [1-3], Н. Морзе, П. Сікорського, В. Стрельникова [4-7] В. Сухомлинського [8-9] та ін. розглянуті цілі, теоретичні та методологічні основи, можливості застосування інноваційних технологій у процесі навчання, а також аналізуються програмні засоби навчального призначення, обговорюються проблеми проектування комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання окремих предметів.

Незважаючи на значний доробок науковців з проблеми впровадження технологій навчання у галузі освіти, залишається недостатньо дослідженим у теоретичному та методичному аспектах процес проектування навчального процесу засобами інноваційних технологій у вищих навчальних закладах.

На основі ідей Василя Сухомлинського про проектування навчального процесу розкриваються наукові основи розв'язання проблеми проектування підготовки майбутнього фахівця засобами інноваційних технологій.

Вирішуючи проблему проектування навчального процесу підготовки майбутнього фахівця засобами інноваційних технологій ми керувалися позицією В. Стрельникова, що «технологія є певним механізмом, що повинен привести у перетворюючий рух педагогічну дійсність, всю систему вищої освіти. Рушійною силою цього перетворення є практико-орієнтована наука. Відбувається зустрічний рух теорії і практики, які й породжують технологію. Така технологія має викликати до життя щось, чого не існує, немов ініціювати розвиток системи освіти у потрібному напрямі» [4, с. 3].

Актуальність настанов В. Стрельникова в умовах інтеграції України у світовий освітній простір підтверджена необхідністю удосконалення системи підготовки майбутнього фахівця, який був би здатним здійснювати діяльність на високому професійному рівні, гідно конкурувати на сучасному ринку праці та послуг.

Під підготовкою майбутніх фахівців ми розуміємо якісний рівень фахових знань та сукупність практичних умінь і навичок, професійного досвіду, ціннісних орієнтацій, мотивів, особистісних якостей, необхідних для доцільно цілеспрямованих компетентних взаємодій фахівця з людьми в процесі здійснення професійних функцій.

До методолого-теоретичних основ підготовки майбутніх фахівців відносимо закономірності та провідні положення наукових підходів: особистісно орієнтованого (М. Алексєєв, А. Бойко, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Сухомлинський, О. Падалка, О. Пехота та ін.), який вимагає розуміння особистості фахівця як носія унікальної індивідуальності, передбачає у процесі підготовки саморозвиток здібностей кожного її суб'єкта, увагу до його творчого потенціалу, самовизначення та забезпечення для цього належних умов; особистісно-діяльнісного (К. Абульханова-Славська, В. Давидов, О. Леонтєв, В. Семиченко, Н. Талізїна та ін.), що забезпечує формування компетентності фахівця як інтегрованої особистісної якості фахівця, що включає знання, вміння, досвід і цінності професійної діяльності і розглядається як комплексна соціально-професійна характеристика, необхідна для здійснення ефективної професійної діяльності; аксіологічного (О. Норов, В. Сластьонін, Н. Ткачова та ін.), що надає можливість вивчати процес професійної підготовки фахівця з погляду його ставлення до особистості як до найвищої суспільної цінності та формувати у майбутнього фахівця відповідні ціннісні орієнтації; культурологічного (С. Генісаретський, О. Рудницька, В. Ясвін та ін.), який передбачає ставлення до суб'єкта підготовки як до творця нових елементів культури, тобто розвиток майбутнього фахівця як творчої особистості у професійному і соціокультурному середовищі вищого навчального закладу.

Ми погоджуємося з позицією В. Стрельникова, що серед різноманітних напрямків нових педагогічних технологій найбільш адекватною меті є технологія кооперативного навчання у співробітництві (cooperative learning). Інноваційні педагогічні технології, що лише зароджуються в педагогічній теорії і практиці, неможливі без широкого застосування нових інформаційних технологій, комп'ютерних, у першу чергу. Саме нові інформаційні технології дозволяють повною

мірою розкрити педагогічні, дидактичні функції цих методів, реалізувати закладені в них потенційні можливості [4, с. 8].

Серед розмаїття інноваційних напрямків слід віддати перевагу технологіям типу технології кооперативного навчання, бо, по-перше, вони легко вписуються в навчальний процес, докорінно не змінюють зміст навчання, який визначений освітнім стандартом, дають змогу досягати поставленої будь-якою програмою чи стандартом освіти мети з будь-якого навчального предмету; по-друге, вони є істинно педагогічними технологіями, гуманістичними не тільки у своїй філософській і психологічній суті, але й у суто моральному аспекті, забезпечують не тільки успішне засвоєння навчального матеріалу всіма студентами, але й їх інтелектуальний, моральний, духовий розвиток, самостійність, доброзичливість до викладача й один до одного, комунікабельність, бажання допомогти іншим. Суперництво, зарозумілість, авторитарність, які породжує традиційна дидактика, несумісні з особистісно орієнтованими технологіями [4, с. 8-9].

Технологічний підхід (системотворчим елементом є технологія, за допомогою якої здійснюється взаємодія педагога і студентів) довгий час сприймався як технократичний, часто замінюючи методики навчання; лише зараз оцінюється як важливий і необхідний закономірний методичний компонент всієї педагогічної системи; знаходиться на етапі формування і накопичення окремих предметних і глобальних технологій; рефлексивна складова цього підходу є незначною, спостерігається запозичення методологічних уявлень про системні й інформаційні технології [4, с. 11].

У контексті проектних технологій виокремлюють такі важливі компоненти пізнавальної активності суб'єкта, які визначають якісні ознаки його пізнавальної діяльності: мотиваційний (потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, установки); операційний (репродуктивні, стандартизовані, пошукові, творчі дії) та змістовно-інформаційний (сприйняття матеріалу, зв'язок відомого з невідомим, актуалізація матеріалу). За педагогічною концепцією В. О. Сухомлинського, ми бачимо аналогічні структурні елементи пізнавального процесу під час навчання. Крім того, пізнавальна діяльність не є окремим компонентом, а є основою формування когнітивних знань учнівської аудиторії.

За ідеями В. О. Сухомлинського, формування пізнавальних потреб учнів молодших класів має враховувати їхні індивідуальні особливості; процес пізнання не обмежувати класною кімнатою та дошкою із крейдою, а передбачати вихід у природу, соціум, а також у можливості нашого часу – інформаційні бази Інтернету, що є потужним джерелом для проектних завдань. Необхідно стимулювати пошукову активність учнів, опиратись на позитивні емоції, радість від досягнення результату – цьому мають сприяти ситуації успіху, атмосфера творчості і спільна мета процесу виконання проекту.

В умовах цілеспрямованого педагогічного впливу важливо досягти «самовмотивованого» особистісного ставлення учнів до процесу і результату навчання, яке характеризується прагненням заглибитись в сутність явища, випробувувати різні способи діяльності і домогтися успіху в її застосуванні. Саме ця ідея є стрижневою в педагогіці В. О. Сухомлинського – «школа радості» повинна супроводжувати учня під час пізнання світу, водночас допомагаючи учневі отримувати радість від отримання нових знань та вмінь, що є невід'ємною частиною життя учня в цілому [9].

Розвиток і реформування професійної освіти, що є об'єктивною необхідністю сьогодення, в останні десятиріччя значною мірою визначаються сучасними міжнародними педагогічними ідеями, як то модернізація, інтенсифікація, оптимізація, професіоналізація, інтеграція, універсалізація тощо. Ці концептуальні ідеї, ставши головними напрямками у галузі освіти на європейському континенті, реалізуються в оптимальному структуруванні та інтеграції знань у змісті підготовки фахівця, в різних теоретично обґрунтованих моделях і підходах.

Отже, система навчального процесу – це цілісна множина сукупності її основних складових, що створює певну модель навчання. Вона складається з великої кількості взаємопов'язаних елементів. Головними складовими навчального процесу є всі компоненти навчання: мета навчання; зміст освіти (через відповідні предмети та види навчальної діяльності); учасники навчального процесу; методи та способи навчання; форми і засоби навчання; навчальна та наукова діяльність студентів (об'єкт навчання); навчаюча діяльність викладачів.

У процесі структурно-логічного, проблемно-цільового та системного аналізу ідей Василя Сухомлинського про проектування навчального процесу, комплексу джерел зроблено термінологічне уточнення дефініції «проектування навчального процесу» – її модифіковано як цілеспрямоване й усвідомлене визначення наперед (у вигляді педагогічного проекту) діяльності його суб'єктів у взаємодії, спрямованій на реалізацію педагогічних цілей та завдань (у даному

конкретному випадку – завдань і цілей проектування навчального процесу підготовки майбутнього фахівця засобами інноваційних технологій).

Список використаної літератури

1. Лебедик Л. В. Компоненти структури підготовленості викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем / Л. В. Лебедик // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць / ред. кол.: акад. І. Ф. Прокопенко (голов. ред.) та інші. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. – Вип. 49. – 231 с. – С. 80-95.
2. Лебедик Л. В. Критерії готовності майбутнього викладача до проектування дидактичних систем / Л. В. Лебедик // Збірник наукових праць ПНПУ імені В. Г. Короленка. – Випуск 69. – Наукове видання «Педагогічні науки». – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 139 с. – С. 69-73.
3. Лебедик Л. В. Проектування інформаційних технологій фахової підготовки майбутніх педагогів / Л. В. Лебедик // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – Випуск 71. – Наукове видання «Педагогічні науки». – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 188 с. – С. 60-64.
4. Стрельников В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання : [монографія. : у 2 кн.] / В. Ю. Стрельников. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. – Кн. 2. – 230 с.
5. Стрельников В. Ю. Проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : монографія / В. Ю. Стрельников. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2006. – 334, [1] с.
6. Стрельников В. Ю. Теоретичні засади проектування професійно орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. – К., 2007. – 461 с.
7. Стрельников В. Ю. Теоретичні засади проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи (підготовка бакалаврів економіки) : монографія / В. Ю. Стрельников. – Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2005. – 329 с.
8. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв. : в 5 т. - К.: Рад. школа, 1977. – Т.4. С. 7 – 390.
9. Сухомлинський В. О. Сто порад вчителю / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв.: в 5 т. - К.: Рад. школа, 1976. – Т.2. - С. 419 – 654.

Валентина Гладкова

УРАХУВАННЯ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО ФІЗИЧНЕ ЗДОРОВ'Я У СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Фізичне виховання учнів було однією із провідних проблем наукової і практичної діяльності Василя Олександровича Сухомлинського. Питанням фізичного виховання та збереження здоров'я дітей він присвятив цілий ряд книг та статей. У своїх творах «Павлівська середня школа», «Сто порад учителям», «Розмова з молодим директором школи», «Серце віддаю дітям» та ін. він розкрив їх виховні можливості. Вивчаючи медичну літературу, Василь Олександрович переконався в необхідності розуміння педагогом внутрішніх фізіологічних, психічних, вікових і статевих процесів, що відбуваються в організмі школярів. Він стверджував, що «педагог не має права не знати, що робиться з дитиною, чому вона нездорова, як стан здоров'я позначається на її розумовому і моральному розвитку» [8, с. 43].

На основі поглядів В. О. Сухомлинського про фізичне здоров'я окреслимо шляхи формування знань про фізичне здоров'я майбутнього викладача закладу вищої освіти.

Напрямами реалізації змісту підготовки з фізичної культури є формування основ для всебічного розвитку здоров'я студентів; підвищення рівня фізичної підготовленості, формування і поліпшення основних життєво важливих рухових навичок, умінь та пов'язаних з ними знань; підготовка до повноцінного життя в природних, техногенних та соціальних умовах; до безпечної трудової діяльності та надання першої допомоги.

Зважаючи на важливість знань про фізичне здоров'я в системі фізичного виховання майбутнього викладача закладу вищої освіти, змісту навчальної програми з фізичної культури, слід звернути увагу на вирішення пізнавальних та виховних завдань, а саме розширення кругозору; виховання інтересу та звички до занять фізичними вправами; виховання дбайливого ставлення до свого здоров'я; формування стійких мотиваційних установок на здоровий спосіб життя; усвідомлення необхідності розвивати свої фізичні здібності; виховання морально-вольових і психологічних якостей